

**DIN NOU DESPRE TUDORAN MARE CLUCER DIN ANINOASA
AGAIN ABOUT TUDORAN GREAT *CLUCER*
OF ANINOASA**

Cristina Anton Manea

Abstract

Tudoran, one of the great boyars (the Romanian medieval rank was *clucer*)* from the manorial family Vlădescu, build up a great sized fortune throughout Wallachia during the middle of the 17th century. He provided his riches by doing merchantry and lending out money on interest.

This study gather some of my researches about Tudoran's genealogical tree and, in conclusion, I have demonstrated that he comes of an important manorial family by the side of his great grandmother, who's filiation rise to the end of the 15th century. The lady was relative to Cehan from Bucșani, the Sword Bearer of the Court (the Romanian medieval rank was named *spătar*), connected with Staico Great Chancellor (*mare logofăt*). These boyars managed many domains in the north part of the nowadays counties Argeș and Dâmbovița. Tudoran, by the side of his mother, named Chera, came of the manorial family from Cornățeni, but, in the same time, our personage was married with Alexandra, born Crețulescu and became member of her family, too. Hereby, attending to his consanguinity, he took part of the Cantacuzino boyars' party, one of the most important two parties in Wallachia, which scrambled one against each other for the government.

Among all his children, just one daughter, named Preda, survived up to the adulthood and, beside these, the terrible event of losing his wife affected him very much. He decided to become a monk in Aninoasa Monastery, house of God established by him.

He was one of the few boyars of his time who had a vision and understood the economical environment.

*clucer - a historical rank held by boyars in Wallachia and Moldavia, roughly corresponding to that of Masters of the Royal Court

Key words: boyar, clucer, lend out money on interest, monastery, boyars Cantacuzino' party

Din dorința de a accentua și de a colora portretul acestui personaj din a doua jumătate a secolului al XVII-lea, din voința de a-l plasa cât mai bine în

societatea al cărei exponent era, pentru a-i schița o ascendență și descendență genealogică cât mai apropiată de adevăr, toate adăugate la ceea ce s-a scris de curând, într-un articol foarte bine documentat referitor la averea acumulată de-a lungul vieții sale, a proprietăților funciare, rumânilor și ȝiganilor pe care-i stăpânise¹.

Tudoran mare clucer făcea parte din familia boierilor Vlădescu, rezidentă în județul Mușcel de odinioară. Dar, pentru întocmirea *spiței* acestei familii trebuie să pornim de la Tudoran mare pitar, bunicul lui Tudoran mare clucer, să analizăm documentele referitoare la acesta și să parcurgem cursul genealogic în sens invers, din punct de vedere cronologic, adică dinspre părintele pitarului, Radu logofăt Turcea², înapoi, spre prima jumătate a secolului al XVI-lea. Astfel, ne întoarcem pe vremea lui Radu voievod Călugăru, respectiv Radu Paisie, când acest Radu logofăt a cumpărat împreună cu soția sa Stana o jumătate de ocină în Bucșanii, de pe Neajlov pentru care au avut *pără* cu Coman postelnic tocmai în timpul lui Alexandru Mircea, însă au câștigat *pricina*. S-ar putea ca în timpul lui Mircea Ciobanul Radu logofăt să se fi refugiat în Transilvania, de aceea a recâștigat moșia abia în timpul lui Alexandru al II-lea Mircea. Dar, la scurt timp, datorită morții sale premature, copiilor săi, Pătru, Dobrișan și Tudoran, le-a fost cotropită ocina de către același Coman postelnic, ei fiind mici și fără apărare. În 1586 Mihnea al II-lea le-a redat moșia și le-a întărit-o ca danie. Pătru nu mai apare în actul din 1587, când Mihnea al II-lea întărea numai lui Dobrișan și Tudoran proprietățile din Hulubești, Bălotești și Răugeni, *pentru că le sunt vechi și drepte ocine și de moștenire de la mama lor*³, dar a fost pomenit în 1590, când același domn le întărește celor trei frați postelnici, fiii lui Turcea logofăt, ocină în Aninoasa cu vecinii și în Răugeni cu vecinii, părțile care se vor alege, pentru că *le sunt vechi și drepte ocine și de moștenire*⁴. Deci, la 1590 cei trei frați aveau proprietăți în Bucșani, Hulubești, Bălotești, Răugeni și Aninoasa.

Anterior, conform actelor publicate, în 1577, aceiași Pătru, Dobre și Tudoran au vândut o parte a ocinei lor din Aninoasa lui Mogoș și lui Manea⁵. Ca să poată să-și vândă din proprietăți, măcar Pătru trebuie să fi avut cel puțin 18 - 20 de ani, ceea ce înseamnă că trebuie să se fi născut înainte de 1556 - 1557. Iar în ceea ce-l privește pe fratele său cel mai mic, unul dintre personajele studiului nostru, Tudoran, putem face un calcul: până la 1636, când a decedat sunt 36 de ani, la care adăugăm 23 până la 1577, în total 59 de ani. Ori, el trebuie să se fi născut cel puțin cu 14 ani înainte, aproximativ în jurul anului 1560 și ar fi trăit 74-75 de ani. Cifra nu reprezintă o vârstă exagerată, având în vedere că sunt cazuri în care se atinge și vârsta de 84 de ani.

¹ Spiridon Cristoce, *Despre domeniul marelui clucer Tudoran Vlădescu*, în „R.I.M.S.C”, 2001, 6, p. 25-36.

² Niculae M. Vlădescu, *Din trecutul boierimii românești, vel-comis Șerban Părvu Vlădescu*, în „Revista Arhivelor”, vol. I, nr. 1-3, 1924-1926, p. 227-248.

³ *Documente privind Istoria României, (DIR), XVI B*, vol. V, p. 230, nr. 243.

⁴ *Ibidem*, p. 295, nr. 308.

⁵ *Ibidem*, p. 101.

Tot în ceea ce privește proprietățile familiei, partea lui Pătru, care nu a avut urmași, se pare că au împărțit-o Dobrișan și Tudoran, care au mai pretins și partea lui din Hulubești pe care acesta o vânduse înainte de dispariție. Dar, în 1597 nu mai trăia nici Dobrișan, când soția sa, jupanița Dobra se înfrătea cu cumnatul ei pentru satul Hulubești, condiția fiind ca, în cazul în care Tudoran pitar murea fără descendenți, satul să fie moștenit de nepoții săi, copiii fratelui său mijlociu⁶. Înseamnă că la acea dată Tudoran pitar nu avea copii. Dar pentru ascendența familiei, adică, de la acest Radu logofăt Turcea, trebuie să ne întoarcem mai devreme de domnia lui Radu Paisie.

În 1633, prin două acte de întărire, Matei Basarab confirma satul Mogoșăști, din gura Argeșului Mănăstirii Codmeana⁷. Satul fusese împresurat de Mănăstirea Tutana, iar restituirea lui fusese solicitată de Tudoran pitar cu fiii săi, în calitate de urmași ai ctitorilor. Conform actului din luna iunie dania fusese făcută în 1526 de către Stanciu logofăt, Dobrișan vornic, Tudoran spătar și Vlaicu, care, după înscris, erau *moșii* boierilor Vlădești⁸, iar în cel din iulie aceiași acțiune avusese loc în 1518, în timpul lui Neagoe Basarab, și a fost săvârșită numai de un Staico logofăt⁹.

Pe boierii din primul document nu i-am găsit împreună în nici un act publicat până acum. Iar din cel de-al doilea, un singur Staico mare logofăt exista la sfârșitul secolului al XV-lea și începutul celui de al XVI-lea, cel din Bucov, soțul jupâniței Caplea, cumnatul lui Radu cel Mare, care a făcut, într-adevăr, danie Mănăstirii Codmeana o moară pe apa Vâlsanului. Dar acest Staico logofăt la 1511 era mort, după cum rezultă din dania soției sale către Mănăstirea Dealu din acel an¹⁰. De altfel, acest boier nu apare în documente niciodată împreună cu frații săi.

Inventariind moșiile familiei Vlădescu am constatat că la 1526 Radu de la Afumați întărea jupanului Vlaicu vornicul, fiul lui Cega[n], și fiilor săi și lui Dragomir, fiul lui Vlaicul, și fiilor săi, anume Tudoran și Dobre, satul Mogoșești de pe apa Argeșului, care le era ocină și dedină, sat care fusese cotropit de Staico logofăt în zilele lui Radu cel Mare. Staico logofăt a luat satul și l-a dat Mănăstirilor Codmeana și Tutana, iar pentru acest sat le-a dat o treime din Rușii de la Vedea. Prima *pâră* a avut-o ceata lui Vlaicu vornic în timpul lui Vlăduț vodă (1510-1512) când au primit Mogoșești înapoi, iar călugării proprietatea lui Staico, Rușii de la Vedea. În timpul lui Neagoe Basarab călugării de la cele două mănăstiri au cotropit Mogoșești din nou, ceea ce a declanșat cea de-a doua *pâră* în timpul lui Radu de la Afumați, care le-a judecat pricina cu Sfatul boieresc, deși, Dragomir fiul lui Vlaicu îi era cumnat, și le înapoiază satul Mogoșești.

⁶ *Documenta Romaniae Historia*, (DRH), B, XI, p. 342-343.

⁷ Pentru această mănăstire am folosit vechiul său nume în tot articolul, astăzi ea se numește Cotmeana.

⁸ *Catalogul documentelor Țării Românești din Arhivele Naționale*, IV, p. 60, nr. 99 (în continuare vom cita *Catalogul*).

⁹ *Ibidem*, IV, p. 75, nr. 133.

¹⁰ *DRH*, B, II, p. 189, nr. 92.

Aceștia au fost strămoșii familiei Vlădescu, în mod cert. Atunci, cum se face că printre strămoșii Vlădeștilor apare și un Staico logofăt, care se mai numea și Stanciu, în prima jumătate a secolului al XVII-lea? Probabil că cel din primul document al lui Matei Basarab a fost fiul logofătului cu același nume, despre care am vorbit mai sus, dar care a fost paharnic. O confuzie greu de lămurit. Apoi, pentru că acesta, împreună cu fratele său Pârvu, înfrățit cu cumnatul lor Neagoe vistier, lăsa satul Mogoșești Mănăstirii Codmeana, dacă nu ar fi avut urmași, tot în 1526¹¹, doar la două săptămâni după emiterea actului de restabilire în drepturi a cetei lui Vlaicu vornic asupra aceleiași proprietăți. Ce s-a întâmplat? Probabil că nu tot satul Mogoșești a fost a boierilor Vlădești de mai târziu, numai o parte, cea cotropită de Staico logofăt. Cealaltă parte îi aparținuse și nu s-a îndurat să o doneze, așa că a dat-o numai pe cea cotropită Mănăstirii Codmeana. Dar dacă Staico/ Stanciu logofăt stăpâna o parte din sat, iar restul îi aparținuse lui Cegan spătar, înseamnă că undeva, prin secolul al XV-lea, cei doi se înrudiseră printr-un strămoș comun, satul fiind stăpânit în devălmășie pe vremea aceea. În aceste condiții, Staico logofăt, ca și fiul său Staico paharnic, puteau să apară ca *moșii* boierilor Vlădești din prima jumătate a secolului al XVII-lea. În plus, printre proprietățile acestui Staico paharnic cu fratele său Pârvu figurează satele Aninoasa, Mogoșești și Găojani¹², sate care vor figura la sfârșitul secolului al XVI-lea printre proprietățile boierilor Vlădești. Categoriele ele fuseseră ale Stanei, soția lui Radu logofăt Turcea, de la ea le-au moștenit cei trei fii, precum se menționează într-un document citat mai sus. Ea era cea care descindea din boierii stăpâni peste aceste sate, la care se adăugau: Mogoșești, două părți din Bucșani și mori la Grumazi. Trebuie să ne amintim că Cegan spătar din Sfatul domnesc de la 1482 era cunoscut ca fiind din Bucșani, ori acest sat a fost enumerat printre proprietățile lăsate fiilor săi de Tudoran pitar la 1636¹³. Descendentă a unei familii boierești destul de importante în Țara Românească, jupanița Stana a fost cea care a impus transmiterea numelor purtate de membrii familiei sale copiilor ei.

Atunci, cine a fost Radu logofăt Turcea? Primul lucru care se impune cercetării este urmărirea proprietarilor satului Vlădești de pe apa Bratia, care la începutul secolului al XVII-lea aparținea urmașilor săi. În timpul domniei lui Antonie vodă, nepoții lui Tudoran pitar au fost solicitați să lămurească plângerea rumânilor din Vlădești care susțineau că nu s-au vândut împreună cu pământul la 1604, în timpul lui Radu Șerban. Ei se plâneau că boierii din Vlădești le-au luat și două documente vechi care le demonstau dreptul lor asupra satului. Boierii au prezentat cele două documente, dintre care unul fusese emis de Dan vodă *scris de peste munți de la Pecior* (?), iar al doilea de Vlad vodă cu leat 6945 (1437) prin care li se întărea lui Budin și fiului său Mușat și lui Pătru cu feciorii lui satul

¹¹ DRH, B, III, p. 34, nr. 18.

¹² *Ibidem*, p. 32, nr. 18.

¹³ *Catalogul*, V, p. 277-278, nr. 622.

Vlădești¹⁴. Rumânii din Vlădești au afirmat că cei menționați în act sunt moșii și strămoșii lor¹⁵. Aceasta era a patra oară când sătenii din Vlădești se prezentau în fața Sfatului domnesc și încercau să se elibereze de starea de dependență, dar nici acum, *la zi și la soroc n-au putut să strângă legea*¹⁶ și au pierdut procesul, iar boierii stăpânitori primiseră cele două documente vechi odată cu proprietatea, așa cum se obișnuia la orice vânzare când înmânai noului proprietar toate actele referitoare la situația moșiei respective.

Trebuie să menționăm că acest Radu logofăt, numit și Turcea, ar putea să fie descendentul, chiar fiul, unui Turcin clucer prezent în pomelnicul Mănăstirii Argeșului care ar fi luptat alături de Radu de la Afumați¹⁷, dar acest personaj nu mai apare în nici un alt document emis anterior sau posterior acestui pomelnic. Cu siguranță că a fost membrul unei familii boierești însemnat pentru că, altfel, fiul său Radu nu s-ar fi putut căsătorii cu o jupâniță dintr-o familie cu strămoși notabili, așa cum am demonstrat mai sus. Până la începutul secolului al XVII-lea nu am întâlnit nici o mezalianță în rândul familiilor boierești din Țara Românească. Fiul său, Tudoran pitar, era cunoscut la începutul secolului al XVII-lea ca fiind din Aninoasa, proprietate a mamei sale, și abia după ce a cumpărat întregul sat Vlădești, acesta a devenit eponim urmașilor săi.

Tudoran pitar, apoi mare sluger, a fost căsătorit cu jupânița Mara și era cumnat cu Dragomir postelnic, așa cum consemnează documentele la 1628¹⁸. Cu ea a avut cei trei fii: Iane, Pârvu și Badea, dar și o fiică, probabil cel mai mare copil, Maria. Această mătușă a lui Tudoran mare clucer a fost căsătorită pe la mijlocul veacului cu fiul lui Fota cupețul din Târgoviște, mama lui Iane căpitan¹⁹, prezentă în mai multe documente adresate nepotului său de frate.

În 1636 Tudoran pitar și-a făcut testamentul, lăsând întreaga sa avere, respectiv, proprietățile funciare, fiilor săi, care să o stăpânească în bună înțelegere, fără să facă în testament o enumerare a posesiunilor sale sau o desemnare a părților destinate fiecăruia dintre fii²⁰. De aceea, nici distribuirea averii nu a fost ușoară: abia după șase ani Matei Basarab a însărcinat boierii care să împartă averea și să distribuie fiecăruia ceea ce i se cuvenea. Cu ocazia repartizării părții care-i revenise jupâniței Chera și a fiului ei Tudoran au fost enumerate toate satele pe care le deținuse Tudoran pitar - Cotești, Răugeni, Ainosă/ Aninoasa, Găguiaști, Vlădești, Găureni, Izvorani, Cărțuclești, Bărcăneș, Petrișani, Bucșani și Hulubești²¹. Astfel, se poate

¹⁴ Spiridon Cristoceă, *op.cit.*, p. 25.

¹⁵ *Condica Mănăstirii Aninoasa*, 250 și următoarele, fila 255 și următoarele.

¹⁶ *Idem*.

¹⁷ Ștefan Andreescu, *Observații asupra Mănăstirii Argeșului*, în „Glasul Bisericii”, XXVI, 7-8, 1967, p. 826.

¹⁸ *Ibidem*, III, p. 433, nr. 854. Nu știu dacă a mai fost căsătorit, deși N. Stoicescu scrie că soția sa a fost o Stana, din familia doamnei Stanca, soția lui Mihai Viteazul.

¹⁹ *Ibidem*, VII, p. 129-130, nr. 945

²⁰ Arhivele Naționale ale României (A.N.R.), Mitropolia Țării Românești, XCIV/ 10.

²¹ *Catalogul*, V, p. 483-484, nr. 1151.

constata că o mare parte din aceste moșii sunt dintre cele deținute, atât de urmașii lui Cegan și Vlaicu, dar și dintre cele ale lui Staico paharnic cu fratele său Pârvu.

Pare că scopul întregii existențe a lui Tudoran pitar a fost să întregască și să păstreze averea strămoșilor săi, țel transmis mai întâi fiului său Iane și apoi nepotului său Tudoran mare clucer.

Iane paharnic s-a căsătorit în 1622 cu Chera, nepoata de frate a lui Socol clucer din Cornățel, când, la ospățul de nuntă, tânăra pereche primea din partea socrului mare un sălaș de țigani²². Dotarea Cherei fusese alcătuită de Socol clucer care-i trecuse pe *foița de zestre* și parte din moșia satului Dințești și din Fâsâiani, județul Ilfov, care fuseseră ale lui Drăgici vornic și a mamei sale Vlădaia. Treizeci și șapte de ani mai târziu, când i-a vândut jupaniței Chera și fiului ei Tudoran încă o parte din aceste moșii, Vintilă Florescu postelni al doilea, fiul lui Socol clucer din Cornățeni, se referă la jupanița Chera ca fiind *vară-sa*²³. Dacă jupanița ar fi fost fiica lui Socol ar fi fost soră cu Florescu.

Cercetând un număr important de documente păstrate la Arhivele Naționale destinate lui Tudoran mare clucer ai sentimentul că te afli în fața unui dialog purtat de un personaj cu mai mulți interlocutori, dialog din care nu s-a păstrat decât partea celor din urmă. Adică, s-au păstrat numai acte adresate lui Tudoran clucer referitor la afacerile sale personale și nici unul semnat și adresat de el unui ins oarecare referitor la aceleași probleme. Deci, ne este luminată numai o parte a problemei pe care dorim să o lămurim cu acest articol. Și totuși, din aceste documente s-a profilat un personaj care a știut să-și sporească averea, a înțeles rolul și valoarea banilor și a profitat de ei, spre deosebire de cei mai mulți contemporani ai săi, care au lăsat datorii importante ca moștenire. În același timp nu pare ahtiat după *slujbe* în Sfatul domnesc, ajungând la cea mai înaltă abia în a doua jumătate a vieții.

O citire atentă a documentelor ne dezvăluie un personaj care nu a fost chiar atât de intransigent cum s-ar părea, mai ales în privința datornicilor săi, destul de îngăduitor cu termenii de plată, cu dobânzi relativ mici, care nu a creditat cu mai mult de circa 200 de ughi odată, iar întreaga sumă pe care a dat-o împrumut în timpul vieții sale de mirean nu pare să fi depășit 2000 - 2500 de ughi²⁴, ceea ce nu este mult, având în vedere că au fost boieri care au murit datori și cu câte 4000 de ughi²⁵. Interesant a fost faptul că o viață întreagă dobânda sa a fost de doi la zece, adică doi ughi la zece ughi, atunci când a cerut-o.

Cea mai complicată problemă financiară a fost împrumutul pe care i l-a acordat cumnatului său Negoită spătar Văcărescu care, în ianuarie 1664, pentru 64

²² *Catalogul*, III, p. 60, nr. 92.

²³ *Condica Mănăstirii Cotroceni*, fila 80-81, cadru 52.

²⁴ Pe baza documentelor păstrate se poate constata că întreaga sumă este de 693 de ughi. Suma citată în text este de trei ori mai mare ca să putem să acoperim cifrele trecute în documente astăzi pierdute, deși nu putem garanta că ele au existat, având în vedere că cele mai multe s-au păstrat până astăzi.

²⁵ Cristina Anton Manea, *Despre două divorțuri din prima jumătate a secolului al XVII-lea*, în „Muzeul Național”, vol. XVIII, 2006, p. 40.

de ughi, a garantat cu un sălaș de țigani²⁶. În 8 mai același an a revenit cu două zapise: în primul recunoștea că este dator cumnatului său cu 55 de ughi din care i-a dat cumnatului lor Pătrașco 25 de ughi *dă i-a dat sărdarului pentru oaste, ca-s[ă] nu meargă în Țara ungurească*, iar lui i-au rămas 30 de ughi. Pentru întreaga sumă îi garanta cu aceiași țigani menționați în zăpisul din ianuarie. Dar țiganii erau fugiți, așa că se angaja să-i aducă și să-i încredințeze soției acestuia, Alexandra, iar când îi va da, să mai primească 9 ughi *ca să se umple ughi 64, precum s-au tocmît*²⁷. În cel de-al doilea zăpis menționează numai vânzarea sălașului de țigani în preț *za ughi optuzeci bani*²⁸.

După un an constatăm că, deși *și-a pus zi după zi termen de plata datoriei și a venit toamna, când suindu-să băjăniile la munte, dumnealui i-a oprit altu țigan*. Pentru că tot nu a putut să-i dea sălașul promis și nu se îndura să-i dea alt țigan, l-a rugat să-i primească banii cu dobândă pentru care a mai pus soroc o săptămână. *Însă banii ce va da dumnealui [adică, Negoită spătar Văcărescu] să fie din prilejul său, să nu facă el alte mirtișuguri și să vînză altora, într-altă parte niscare moșii sau țigani*²⁹.

În august același an Negoită spătar mărturisea că atunci când a cerut niște bani de la Tudoran mare clucer, întrucât acesta nu i-a avut, s-a împrumutat de la jupân Balan neguțătorul căruia i-a dat niște ceară, în total 186 de ughi, *cu zipău*, adică în termen de jumătate de an, iar pentru garanție îi dădea toată partea sa din moșia de la Șotânga, județul Dâmbovița, cu toți rumânii. De data aceasta, la tranzație a fost și un chezaș, Dumitrașco fiul lui Mihai ceașul ot Lălăești, care trebuia să *plinească banii de la casa sa* dacă Negoită spătar nu-și achita datoria la timp³⁰. Între timp, suma datorată creștea prin dobânzi, iar spătarul tot nu o plătea.

Încercând să-și salveze moșia, spătarul a înlocuit-o din nou cu aceiași țigani pe care-i oferea de un an și jumătate la prețul de 160 de ughi³¹. Revenea după un an pentru aceiași datorie de 180 de ughi, explicând că nu a avut banii la soroc, de Paște, și promitea că-i va da la Rusalii, iar drept garanție oferea din nou țiganii pe care-i tot promitea. Ba și-a luat și martori la jurământul lui: soacra, jupâneasa Maria, și cumnații Pătrașco căpitanul și Badea clucerul³². În decembrie nu-i dăduse banii și nici țiganii, așa că mai cerea o păsuire până la Blagoveștenie când, prin vânzarea satului Romanești lui Mareș vornicul, urma să aibă bani pentru achitarea datoriei³³.

²⁶ Mitropolia Țării Românești, CCCLIII/ 42.

²⁷ *Ibidem*, CCCLIII/ 44.

²⁸ *Ibidem*, CCCLIII/ 45.

²⁹ *Ibidem*, CCCLIII/ 48.

³⁰ *Ibidem*, LIV/ 2.

³¹ *Ibidem*, CCCLIII/ 50.

³² *Ibidem*, CCCLIII/ 57.

³³ *Ibidem*, CCCLIII/ 60.

În cele din urmă, Tudoran clucer se adresa lui vodă care îl împuternicea *să-l apuce pre Negoită spătar Văcărescul pentru banii datorați cu zapis, ughi 186*, bani pentru care i-a vândut partea lui din satul Șotânga cu rumâni, mai ales pentru că acesta răscumpăraseră rumâni și batjocorisese tocmeala, apoi au făcut alt zapis pentru țigani și uite așa l-a tot dus pe clucer cu vorba, semnând acte după acte, fără să se achite de obligație, spunea zapisul domnesc. În cazul în care nu putea să ia banii, să-i înlocuiască cu țigani, 14 suflete, chiar dacă-i lua cu forță³⁴. Numai cu hotărârea domnească a reușit Tudoran clucer să-și *împlinească* datoria. Dar la scurt timp spătarul datornic a murit, iar soția sa Neaga îi oferea lui Tudoran clucer ceea ce mai rămăsese din moșia Șotânga, care-i fusese și ei de zestre³⁵.

Cluceru ajunsese cu pâra la Sfatul domnesc pentru că își pierduse încrederea în cumnatul său care îi oferea diverse garanții - țigani, moșii, rumâni, pe care le alterna, după caz, și nu onora cu nici una. Nu avea Negoită spătar simțul banilor și al datoriei așa cum se întâmplase cu alți boieri din aceeași perioadă sau, era numai un rău platnic?

Un alt moment important al existenței clucerul a fost cel pentru recuperarea satului Slănicul de Jos, județul Muscel, de la Matei spătar fiul lui Stroe vornic Leurdeanu. În 1670 avea *întrebăciune* cu Matei spătar în fața Sfatului domnesc pentru o nedreptate care i se făcuse familie Vlădescu în timpul lui Matei Basarab, și anume: două părți din trei ale acestui sat aparținuseră bunicii lui Matei spătar, Stana, soția lui Goran spătar, și mamei sale Vișa, iar rumânii satului au vrut să se răscumpere, în al doilea deceniu al secolului al XVII-lea. O parte dintre ei au reușit, cealaltă parte, care a împrumutat banii de la Tudoran pitar și de la fiul său Iane paharnic, nu a reușit să-i restituie și a rămas dependentă, adică rumâni, a acestora *cu știrea lor*, a celor două jupanițe, timp de 13 ani. La venirea lui Matei Basarab pe tron, Stroe Leurdeanu, al doilea soț al Vișei, având mare trecere la domn, s-a plâns acestuia că i s-a luat parte din satul Slănicul de Jos cu rumâni în mod samavolnic, iar domnul *nu a judecat după obiceiul țării, să-i fi dat leage să jure, ci au judecat pre voia moașă-sa și a măine-sa* (ale lui Matei spătar), a luat satul de la Chera, soția lui Iane paharnic, și de la fiul său Tudoran, dar și *cărțile*, adică actele referitoare la tranzacția de împrumut și la trecerea rumânilor în stăpânirea familiei Vlădescu.

Antonie vodă, în divanul căruia s-a judecat acțiunea, a dat câștig de cauză, în cele din urmă, lui Tudoran clucer, rămânând ca actele luate cu aproape 40 de ani în urmă să îi fie restituite³⁶. Dar pentru returnarea lor a fost nevoie de o nouă intervenție a domnului³⁷ și apoi cea a lui Dosoftei patriarhul Ierusalimului³⁸, pentru ca Tudoran clucer să primească numai o parte dintre ele, în final. Cum s-ar putea

³⁴ *Ibidem*, CCCLIII/ 61.

³⁵ *Condica Mănăstirii Aninoasa*, cadru 359, fila 362.

³⁶ *Ibidem*, CIX/ 14.

³⁷ *Ibidem*, CIX/ 15.

³⁸ *Ibidem*, CIX/ 16.

explica intervalul de timp atât de lung care s-a scurs de la înfăptuirea nedreptății și repunerea boierului din Aninoasa în drepturi? Mai întâi vremurilor nesigure și grele de la mijlocul secolului al XVII-lea, apoi cel al domniilor scurte, în care alternau domni favorabili partidei lui Stroe Leurdeanu și cei ai partidei adverse, Cantacuzinii. Abia când Stroe Leurdeanu a fost călugărit, iar Tudoran a atins poziția cea mai înaltă pe scara socio-administrativă a țării, cea de mare agă, a reușit să-și ceară satul înapoi. Deci, boierul nostru s-a situat în partida boierilor Cantacuzino, dacă nu de la început, cel mai târziu după căsătoria cu jupanița Alexandra din familia boierilor Crețulescu.

La această atitudine se adăuga faptul că timpul, în Țara Românească, care se scurgea într-un spațiu destul de mic, avea dimensiuni uriașe, trecea cu mare lentoare. Unitatea de măsură era anul, și acesta de la o sărbătoare la alta, de la Paște la Crăciun, de la Rusalii la Sfântul Dumitru. Nimic nu zorea societatea românească, totul părea clădit pentru eternitate.

Un alt aspect mai puțin cunoscut în ceea ce-l privește pe Tudoran din Aninoasa este cel al cumpărării țiganilor. În timpul vieții sale de mirean, până în 1678 a cumpărat cel puțin 84 de țigani și sălașe cu 1348 de ughi. Ne întrebăm dacă această cumpărare de țigani nu a fost cumva o formă mascată de asigurare a banilor împrumutați: țiganii fie, erau numai zălog fie, reprezentau dobânda la banii împrumutați. Creștin ortodox fiind, i se interzicea împrumutarea banilor cu camătă, așa că o primea mascat. Numai în câteva documente se referea la dobândă, în celelalte numai la țigani sau rumâni puși zălog. Cred că așa se explică de ce, într-o vreme când țiganii par să aibă mai puțină căutare ca pământul, Tudoran să achiziționeze un număr atât de mare de țigani.

Legăturile de familie ale clucerului s-au situat la același nivel social: în primul rând prin mama sa Chera, fiica lui Socol clucerul Cornățeanu³⁹, se înrudea cu întregul clan al boierilor din Cornățeni, dar s-a înțeles cel mai bine cu Vintilă Florescu, vărul mamei sale, care i-a vândut mai multe părți din moșiile pe care le moștenise; apoi a cumpărat de la nepoatele sale de veri din aceeași familie părți de moșii, cele mai multe în Dințești, Fâsâiani, în Cotești, la Izvorani lângă Pitești; în al doilea rând, prin soția sa Alexandra din familia boierilor Crețulești era cumnat cu Radu logofăt și fratele lui Pădure de la care a cumpărat toți rumânii din Lehcești și din Jupânești⁴⁰. Pentru înrudirea sa cu Crețulești, dar și poziția sa alături de partida Cantacuzinilor a fost amenințat cu tăierea capului de către Grigore Ghica, când cumnatul său Pădure a fugit în Transilvania, pentru care se pusese chezaș acestuia dinaintea lui vodă. Dar, domnul a schimbat în cele din urmă pedeapsa, obligându-l

³⁹ *Condica Mănăstirii Cotroceni*, c. 52, p. 80-81. Acolo se spune că partea de moșie a satului Dințești care a fost a lui Drăgici vornic este a verișoarei lui Vintilă Florescu, Chera, *dată de zestre de jupâneasa Vlădaș și iaste și zapisul tătâne-meu, lu Socol clucer, făcut mai dinainte vreme*.

⁴⁰ *Mitropolia Țării Românești*, CI/ 7.

să plătească gloabă de 5000 de taleri, bani pe care, spunea acesta, putea să-i obțină chiar din vânzarea averii cumnatului său⁴¹.

Problema cea mai dureroasă a clucerului a fost lipsa urmașilor. Dintre copiii săi a rămas în viață o singură fiică, Preda, căsătorită cu Constantin comis, fiul lui Constantin paharnic, pe care a înzestrat-o tatăl ei în 1684 cu mai multe moșii, dar aceasta a murit fără urmași și le-a transmis Mănăstirii Aninoasa. Cu ea ramura lui Iane paharnic se stinge.

În iunie 1677 Tudoran fost mare agă⁴² s-a călugărit. S-a considerat că motivul a fost determinat de incidentul petrecut în timpul confruntărilor otomano-polone din toamna anului 1676 - primăvara anului 1677 când, conform *Istoriei domnilor Țării Rumânești* de Radu Popescu: *Întru această oștire, pentru nește lemne dă pod, ce rânduise (Duca vodă) și rânduind pă Tudoran clucer să le aducă, și, neputându-le aduce curând, la vreme, l-au ingenuncheat Duca-vodă să-i taie capul; dar l-au iertat; iar el, viind în țară, s-au călugărit*⁴³. Bazându-mă pe datarea unor documente din acea perioadă, nu cred că aceasta a fost cauza călugăririi sale pentru că, după întoarcerea sa din Polonia, a mai încheiat acte în care adresanții îl numeau ca mirean, Tudoran mare clucer, în cursul anului 1677⁴⁴. Un alt argument că nu s-a călugărit îndată ce s-a întors din Polonia, de spaimă, este unicul document pe care l-am găsit semnat și sigilat de el. Este vorba de o decizie judecătorească din 24 mai 1677, când clucerul a fost desemnat de domn președintele completului de judecată, ca să folosim un termen modern, în procesul dintre Toader și fratele său Nicoară, fiii lui Gheorghe logofăt Piteșteanu împreună cu părintele egument de la Mănăstirea Vieroș, pe de-o parte și Oancea cu vărul său Dragomir și ceata lor din Lerești, pe de altă parte⁴⁵. Ceata boierilor din Lerești pierduse procesul, dar cât timp a fost Duca vodă la oaste, în Polonia, împreună cu turcii și tătarii, iar în țară a rămas o căimăcămie formată din Gheorghe Băleanu vel mare ban, Vâlcu vel vornic și Hrizea vel vistier⁴⁶, hotărârea judecătorească a fost întoarsă în folosul boierilor din Lerești. La întoarcerea domnului din Polonia cei nedreptățiți de caimacami s-au plâns acestuia, care l-a numit pe Tudoran clucer să verifice faptele. Deci, a fost numit judecător după ce fusese amenințat cu moartea.

Motivul a fost pierderea soției, Alexandra, împreună cu care, în martie 1677, și-a făcut testamentul, prin care cea mai mare parte a averii sale revenea

⁴¹ *Ibidem*, CCCXXIII/ 142.? În acest timp, celălalt cumnat, Radu Crețulescu, fratele lui Pădure, era surghiunit în insula de autorități otomane.

⁴² *Condica Mănăstirii Aninoasa*, cadru 241, fila 245.

⁴³ Radu Popescu, *Istoria domnilor Țării Rumânești*, în *Cronicari munteni*, vol I, p. 441, vezi și Spiridon Cristoce, *op.cit.*, p. 27.

⁴⁴ *Mitropolia Țării Românești*, XLIX/ 8. Actul a fost încheiat în aprilie 1678, ori Șerban Cantacuzino a venit pe tronul Țării Românești.

⁴⁵ *Ibidem*, LVII/ 32.

⁴⁶ Cronicarul Radu Popescu îl trece pe Staico paharnic în locul lui Vâlcu vel vornic. Radu Popescu, *op.cit.*, *loc.cit.*

Mănăstirii Aninoasa, pe care o ridicase de la rangul de biserică de mir la cea de mănăstire, testament la care martori au fost: cumnatul său Radu Crețulescu, trei Cantacuzini și Constantin Brâncoveanu vel logofăt⁴⁷. Lipsa copiilor și pierderea soției au fost motivele care l-au determinat să se călugărească.

Din clipa în care s-a călugărit și până a închis ochii orientarea lui spre achiziții funciare și împrumuturi monetare au devenit o prioritate, dar și un scop. După călugărire încerca să-și îplinească visul de a înzestra Mănăstirea Aninoasa. A murit în 1695 după ce a închinat mănăstirea pe care a ctitorit-o și înzestrat-o Mitropoliei din Râmnic.

Familia Vlădescu și-a continuat existența prin cei doi frați mai mici ai lui Iane paharnic - Badea clucer și Pârvu mare vistier, până la mijlocul secolului al XX-lea, genealogie pe care ne-am străduim să o construim cu ajutorul documentelor până la mijlocul secolului al XVIII-lea⁴⁸.

⁴⁷ Condica Mănăstirii Aninoasa, cadru 105, fila 108.

⁴⁸ Pentru completarea acestei genealogii am folosit numai informațiile din Condica Mănăstirii Aninoasa.